

MASKER, MENSCH EN KUNST

uit ruimtelijke elementen zijn opgebouwd, geheel los of in belangrijke mate vrij van de structuur van het menselijk gelaat. Slechts de *functies* van oog, oor en mond zijn dan herkenbaar, niet de *vormen* van die organen. Ze zijn zuiver functioneel gedacht — als de moderne bouwkunst — en als zoodanig sterk ornamentaal-organisch gevormd. De vaak verbluffend krachtige ornamentiek blijkt geheel vrij van iedere natuurlijke volgzaamheid ten opzichte van de menselijke gelaatsvormen. Slechts de maskerfunctie heerscht en bepaalt den zin van het ornaat. Er is iets aparts ontstaan, een nieuw kunstmatig organisch geheel, dat niet meer een hooger vorm van maquillage mag heeten; geen fijn modelerende sculptuur is, geen edelen spel-vorm dient, doch dat een openbarend masker is, functioneel-organisch, in plaats van een sluitend en verbergend of styleerend masker, menselijk-organisch. Een maskersoort, die nauwelijks nog de trekken van den mensch bevat, zeker niet van den venkelden mensch, maar de trekken van hoogere of sterkere machten, boven of beneden hem en waaraan hij in en buiten zichzelf is onderworpen. Hij bouwt er zich een onder- en bovenwereld mee op, waarin onbelemmerd ageeren de krachten, die hij vreest en aanbidt. De ondergrond is een wereld van vernietigende en bevruchtende, van barende en afwerende, van brekende en bouwende krachten, die zich voor haar representatieve vormen bedient van een ongewone kennis der ruimtelijke elementen, van het vlakke, het holle en het bolle, het donkere en het lichte en van een zeldzaam compositorisch vermogen bij het opbouwen van den gewenschten vorm uit de elementen van ruimte en kleur.

Het is deze soort — voor dit doel als tegenstelling gezien tot de eerste soort — die ruim vijf en dertig jaar geleden door de moderne Westersche kunst is gegrepen en æsthetisch tot steun was bij het zoeken naar de elementen, naar het A-B-C van het schilderen, beeldhouwen en bouwen.

Het is daarbij gebleven. Nog kan er verwantschap zijn tusschen het angstige zoeken naar het wonder van surrealisten (die de laatste verstijvingen, de laatste maquillage verwoesten) en de ongeremde krachten in de donkerste maskerkunst. Maar toch missen wij, behalve dan in onze neurosen en geperverteerde toestanden, de innerlijke noodzaak voor de magie dezer vormen, die uit nood ontstonden en tot cultus werden. Wij hebben dien cultus niet en bevrijden ons nog altijd met behulp van andere vormen en spelen.

Het onmiskkenbaar grootsche en huiveringwekkende van deze donkere exotische schepingen, prachtig van bouw, sterk van overtuiging en zeker van kennis, strekte tot voorbeeld. Maar overnemen kunnen we het niet en nooit, zonder de bron, die wij immers zelf niet kunnen voeden, spoedig te zien opdrogen. Zooals ook geschied is.